

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 11.

Fylke: Akerhus.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Namestad.

Emne: Ymse Attaat paa.

Bygdelag:

Oppskr. av: C. G. Hjalmar Tangen

Gard: Tangen.

(adresse): Steinsgaard paa.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. aa andre.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Røtter. A. Røtter samles ikke her. C. ja, farsasnit saar at den "eller siste rest" af den slags ophæerte ca. 1870-aa-reeve begrundet i, at den slags rot man ved gjenneen tidsaldrene her hadde samlet i den tid helt døde ut. Det gjalt en eierdommelig vandrotplante - over rot, som her- over voket i grønne bakker i elver, bakker aa på øver i mjører med "kjersåner" i - mjører med store og mindre vandpletter bortover. Denne rot hadde bakover tidsaldrene været over - selv om den utdæn var den stor, lange stængler af en arm tykkelse af forskjellige længde alt efter vokstedets ydelser- farvtsætninger. Oppe i luften hadde den et par mindre, men tykkvorne triangelformede blade, der ståt saar vit over vandet eller den vandhaldige mose eller grøst, saa man saa, hvor den var. Kun endel tykke "tøger" der sat hist aa her paa de lange, grave røtters underside holdt den lange aa tykke roten fast ved vandkanten eller mjørtanen - saa den var sær let trads sin afte store længde aa ta op som lange tykke rotarmer. Roten var grøn

af jævne med sprød hud, "aa spröt"
 kjød - aa den skulle være - ha været
 - et overmaate godt aa solid for.
 Griseene blev ikke bare store og kraf-
 tige af den, men ogsaa overmaate
 feite. Kunne dens utdæende tidsrum
 herover hadde man brukt aa koke
 den til de mindre griser - da
 større tok den med begjærlighet osv.
 Griseene hadde været eller ville etter
 den. De gamle fortalte, at i de gamle
 tider var det her almindelig, at de
 større griser fulgte küssen paa de
 indgjerdede havegange om dagen,
 aa der i bakkeveier aa skjul som
 rateren vakte i gjennemsoökte griseene
 meget ankympelig etter den - og naar
 en faant en rot, aaa blev det slags-
 maal om aa gaa see bit. Den vakte
 utproget fort, aa nye planter kom
 igjenn fra tagene, som kalt den
 til tünden, naar man ved sank-
 ningene ser den af. Püssig vak
 fulgte altid griseene med hjelküssen
 hjem om kvelden.

Paa slutten af denne rotplan-
 tes vaxendæne her utare til vel
 mitten af garrige aarlindse,
 hadde det været smaastedernes
 husmødse, som ledte etter den, aa
 anvennte de, de fant, saue sargat
 göde for sine griser. Det var her
 almindelig beklagelse over, at den
 ne rotvæsten døde ut her - den
 hadde fra gamle - aa oldgamle
 tidsalder her - etter vare gamle
 traditioner været en sørs fram-
 fra fetende aa kraftig gærplante.
 A. 1. Det var bare denne rateren,
 som blev vævnt of de gamle
 og som traditionerne beskjæftigede

sig med - immer aa itidsaldrene
 etter varmetiden her, hadde det
 været masse af den. Den hadde
 vokst fast aa var saa svær, at det
 masset fast, aa ta det man be-
 hävet. Alle djrene var „gladde“
 - men det var særlig græsene, som
 den skulle ha hat some til og jøre
 fast aa kraftig feite. Den kunne ikke
 egentlig lagres for vinterbruk uten
 i farsen tilstand. Andre rätter er
 her ikke nevnt sauket, aa er ukjent.

B. 1-6. Rätter af bregner er ikke sau-
 ket her. Men er saet bregner - det
 græsne græs - hästet man. Den breg-
 nesarten er ogsaa antrent helt ut-
 död i de siste desennier. Det var en
 sver plante. Den vokte paa rottene
 lange græsne bregnebladkraster - her
 pafærligt kalt „ornestamp“. Paa him-
 søterläkkes aa indgjerdede have-
 enger vokte den kraftig. Græsene
 eller rettere bladene var over suete-
 rene lange, aa de var saes lette at
 häste. Man tok omkring hele plan-
 tekrastene, og skar den saa af ved
 røtten med skjæra [sigden] aa man
 fik hele herten som et kjerr.
 Dette faret spiste ikke djrene fast
 græs - men i lagret stand over
 vinteren var det anset for aa være
 et verdifuldt for. For at tørken immer
 lagringen skulle bli bra, la man
 nogle mindre lænkvester færdelt
 i den store græskraste, for man
 baant den sammen som et kjerr - lag-
 ringen var saa for lænkjerrene.
 Hästringen her færdig bakavertids-
 aldrene vanligvis samtidig med
 lænhästen.

III. Annet for av planter. Nei, i nyere

tider ikke - fremgaa af hvad foran er forklaret. De fra oldtiden uddøende gærplantes stanset efterhaanden sankning.

IV. Hestemæk. Nei, har været og er ukjent her. [ ] gamle tider het det her, at alle hestene om vintrene stadig var ute i langveiskjøring, saa der om vaaren ikke "gantes hestemæk paa garna".]

V. Sørpejor:

1. Hvad der angaar sørpejor, saa var det i gamle tider altid brukt som fore og ager og den slags smaa jor i bløttet tilstand. Bløttingen og foringen foregik i det til brukt til kjørrelle - de herover saa kalte "sørpejömbre". Det var laggede runde kjørrelle, hvor en og de laggede sideopstandere var bredere og længere end de andre staver og hadde bare hul, saa man med hele den ene haand kunne bære "ömbren". Ömbrenes størrelse var vanligvis af diameter - de var altid runde - antent tyve tommer og haide antent tyve tommer. De var altid sirkelrunde, og de to "kjølerne", som kalt disse sammen var af lav og grøntvist. Noen kokning brukt ikke. Enkelte hadde brukt særlig til kalvekjøer i den gamle tid, at dæmpe det kalde vand med at slaa i meget varmt vand - mere eller mindre, alt etter husemændens bestemmelser. Og koke sørpejen var ukjent her etter det man vet.

2. I gamle tider, naar man brukt haand- og bakkekvervorne blendet bare det særlig lette, som fremkommer "kastningen af kamdransen" - rensningen af kareet - brukt

V

i sårpen - senere ann avlingen var
god nok, kunne man bruke lit
kaffemel i sårpen.

3. fremgår af det ovenfor nevnte.

4. Nei, er ukjent.

5. Nei - ingen brennerier her. Det
samt af Leseblads fremkøst er
med den tid brennerierbrenningen
var tillat blev brukt til gar.

6. Ja, det blev gjort up-blundet i
sårpen.

7. Kun nevnt lag af brenneste - var
her ansat for et utvundet gar
for grisene.

Kamnestad 5 juli 1948.

L. G. Hjalmarson.

1881

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING